

SUOMI ASUU YKSIN!

– STTK:n esityksiä yksinasuvia tukeviksi politiikkatoimiksi

Yksinasuva on henkilö, joka muodostaa yhden hengen kotitalouden. Hänellä voi olla parisuhde tai eri osoitteessa asuva lapsi. Suomessa on 1,3 miljoonaa tämän määritelmän täyttävää yksinasuvaa (Tilastokeskus 2024). Määrä on lähes kaksinkertaistunut runsaassa kolmessakymmenessä vuodessa. Asutokunnista lähes puolet (47 %) on yksinasuvia. Yksinasuvaksi siirrytään monista syistä, esimerkiksi eron, puolison kuoleman tai lasten poismuuton vuoksi. Yksinasuvat ovat siis moninainen ryhmä, jolla on yksi merkittävä yhdistävä tekijä – yksinasuminen.

Vaikka yksinasuvien määrä väestöstä on kasvanut nopeasti, ei yksinasuvien painoarvo yhteiskunnallisessa keskustelussa ole lisääntynyt. Hyvinvointiyhteiskuntaa kehitetään edelleen perheen ja parisuhteen näkökulmasta. Perheiden tuki, tulonsiirrot sekä palvelut ovat korostuneet myös kriisiaikoina. Yksinasuvat nähdään poikkeuksena normista. Tämä saattaa heikentää yhdenvertaista kohtelua. Moninaisuus myös tekee yksinasuvista näkymättömän ryhmän.

Yksinasuvien talouden ja hyvinvoinnin kohentaminen edellyttää kaikkien laajojen politiikkatoimien osalta tuekseen heidät huomioivaa vaikutusten kokonaistarkastelua.

Yksinasuminen vaikuttaa toimeentuloon

Yksinasumisella on laajoja vaikutuksia henkilön toimeentuloon ja hyvinvointiin. Yksinasuvien tulotaso on muuta väestöä matalampi ja he ovat yliedustettuna toimeentulotuen saajissa. Kolmanneksella heistä on kohonnut köyhyys- ja syrjäytymisriski. Iäkkäät ja nuoret sekä ilman asuntoa olleet muodostavat taloudellisesti haavoittuvimmat yksinasuvien ryhmät. Toisaalta kaikilla yksinasujilla ei ole toimeentulo-ongelmia. Yksinasuminen kertoo myös siitä, että on henkilöllä varaa asua yksin.

Yksinasuvia ei haasta vain tulojen pienuus, vaan elinkustannusten suuruus. Toimeentulo heikkenee lähes kaikilla henkilöillä heidän siirtyessään asumaan yksin. Pääasiallinen syy on sellaisten kulutuksen skaalaetujen puuttuminen, joista

yhdessä asuvat hyötyvät. Yksinasuvat ovat erityisen haavoittuvia esimerkiksi vakavan sairastumisen tai työttömyyden tilanteissa. Nämä tilanteet voivat romahduttaa etenkin työllisten tulotason.

Yksinasumisen yleistyessä ovat yksinasuvien toimeentulon kysymykset merkittävä tekijä yleisen eriarvoisuuskehityksen kannalta. (Erola & Kilpi-Jakonen 2022). Yksinasuvien tulotasoon vaikuttavat samat tekijät, jotka ovat ylipäänsä tuloerojen taustalla. STTK haluaa parantaa yksinasuvien toimeentuloa. Tuloeroja hillitsevät politiikkatoimet sekä verotuksen ja tulonsiirtojen tasa-puolisuus ovat tässä keskeisessä roolissa.

Suurin taloudellinen riski yksinasumisessa liittyy asumiskustannuksiin, koska asumiskulut ovat tuloihin suhteutettuna suuret. Yksinasuvat asuvat muuta väestöä ahtaammin, joten asumiskuluja ei ole helppo sopeuttaa tinkimällä asunnon koosta. Puolet yksinasuvista asuu vuokralla, koko väestöstä neljäsosa.

STTK:n esityksiä yksinasuvia tukeviksi politiikkatoimiksi

>> A. Sosiaaliturva ja palvelut

1. Opiskelijoilla tulee olla samankaltaiset taloudelliset mahdollisuudet asua yksin kuin muullakin väestöllä. Heidät siirrettiin yleiseltä asumistuelta opintotuen asumislisälle, mikä heikentää yksinasuvien opiskelijoiden toimeentuloa. Opiskelijoille on taattava yhdenvertaiset mahdollisuudet asua yksin esimerkiksi palauttamalla heidät yleisen asumistuen piiriin tai kehittämällä asumislisää.

2. Yksinasuvien palvelutarpeet tulisi nykyistä paremmin huomioiden hyvinvointialueiden ja muiden julkisten palveluiden kehittämisessä. Erityisesti ikääntyvät yksinasuvat tarvitsevat muita useammin palveluita. Esimerkiksi kotipalvelun merkitys on heille suurempi kuin parisuhteessa eläville.

3. Yhteishuoltajuus tulee huomioida paremmin etuuksissa. Lasten vaikutus otetaan yleensä huomioon vain yhden huoltajan osalta. Yhteishuoltajuustilanteessa toisen huoltajan etuudet määräytyvät yksin asumisen perusteella, vaikka lapset asuisivat vuorotellen vanhempiensa luona.

>> B. Asuntopolitiikka

4. Asuntopolitiikka tulisi nostaa yhteiskuntapolitiikan keskiöön. Tavoitteeksi tulisi asettaa, että työssäkäyvä pieni- tai keskituloinen yksinasuva voi tulla työllään toimeen ilman riippuvuutta tulonsiirroista.

5. Asuntomarkkinoilla vallitsee kysynnän ja tarjonnan epätasapaino, jota ei poisteta tuilla. Asumisen kustannusten kasvua tulee hillitä lisäämällä kohtuuhintaisen vuokra-asumisen tarjontaa erityisesti kasvukeskuksissa. Nykyinen liian kapea vuokra-asuntomarkkina heikentää esimerkiksi työn kohtaantoa. Pienten asuntojen määrän kasvattaminen parantaisi yksinasuvien taloudellista tilannetta.

6. Yksinasuvien asumisen laatuun on kiinnitettävä enemmän huomiota. Erityisesti suurimmissa kaupungeissa korostuvat haasteet pienemmissä asunnoissa niin koon kuin laadun puolesta ja trendinä on ollut mahdollistaa yhä pienemmät asunnot. Kuntien tulee varmistaa, että myös pienemmät asunnot ovat riittäviä hyvään

>> C. Verotus

7. Suuri osa pienistä asunnoista on asuntosijoittajien omistuksessa, mikä nostaa asuntojen hintoja. Asuntosijoittajien verokohtelun kiristäminen vähentäisi todennäköisesti asuntosijoittamisen kannattavuutta, mutta toisaalta parantaisi yksinasuvien taloudellisia mahdollisuuksia omistusasumiseen.

8. Työasuntovähennys tulisi muuttaa yhdenvertaiseksi yksinasuville. Yksinasuva voi saada työasuntovähennystä vain siinä tapauksessa, että hänellä on kaksi työtä; toinen työntekopaikkakunnalla yli sadan kilometrin päässä kotipaikkakunnalta ja toinen kotipaikkakunnalla.

9. Siivouspalveluihin ja remontteihin myönnettävä vetuksen kotitalousvähennys on pariskunnille kaksinkertainen verrattuna yksinasuviin. Kotitalousvähennyksen kehittämistä kotitalouskohtaiseksi tulisi harkita.